

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ
ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՄԻՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ
(ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՐԵՆՔԸ)

68/26/11

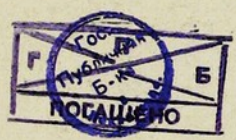

Апр. 7-761a

✓

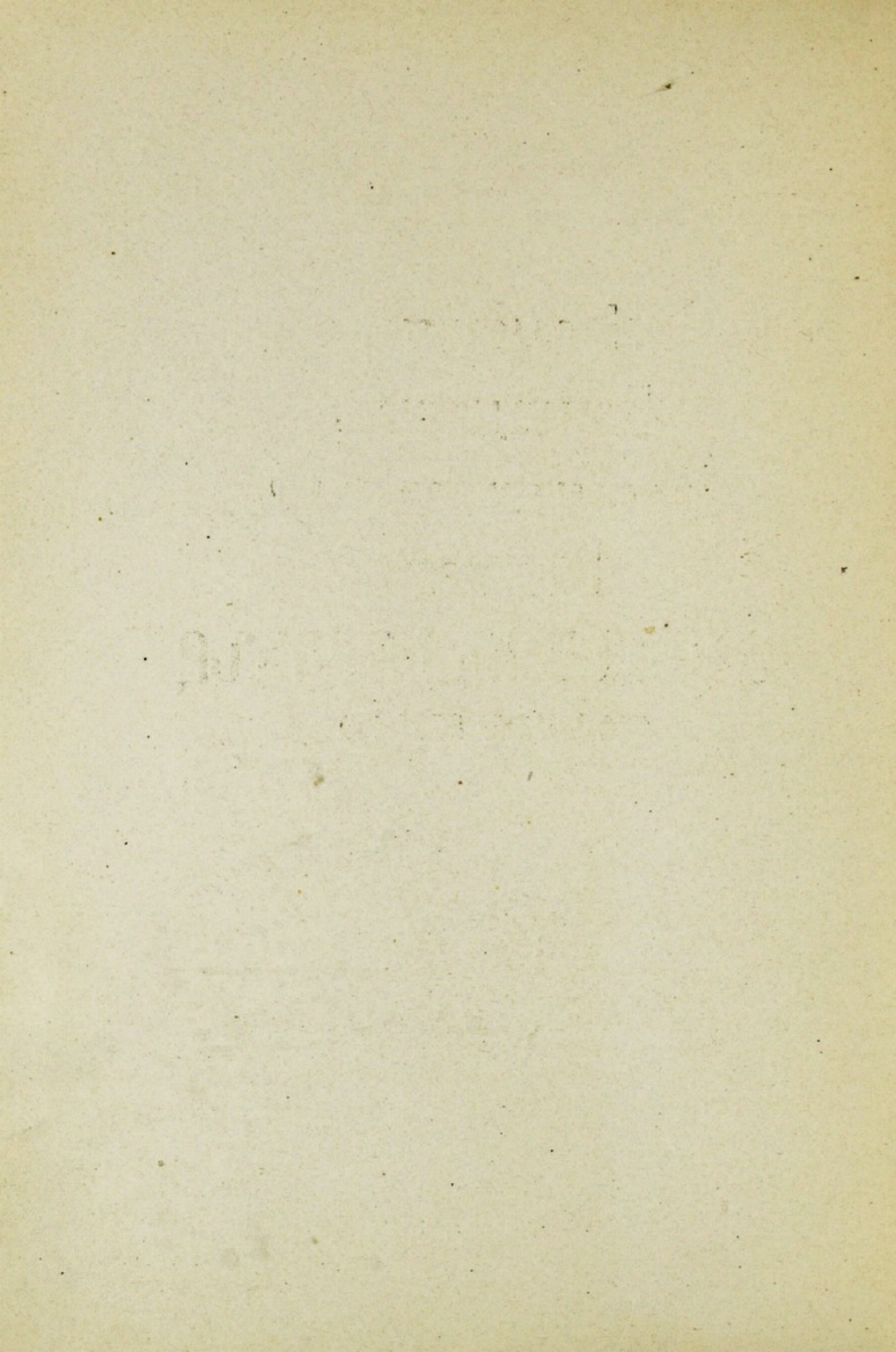
A^{III} 2805

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ
 ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ
 ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
 ՄԻՈՒԹՅԱՆ
 ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ
 (ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՐԵՆՔԸ)

ՄԱՌ. № 15581

Գ Լ Ո Ւ Խ Ի

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿՆՆ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ

ՀՈԴՎԱԾ 1. Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միությունը բանվորների և գյուղացիների սոցիալիստական պետություն է:

ՀՈԴՎԱԾ 2. ԽՍՀՄ-ի քաղաքական հիմքն են կազմում աշխատավորների պատգամավորների Խորհուրդները, վորոնք աճել ու ամրապնդվել են կարլաժատերերի ու կապիտալիստների իշխանությունը տապալելու և պրոլետարիատի զեկտատուրան նվաճելու հետևանքով:

ՀՈԴՎԱԾ 3. Ամբողջ իշխանությունը ԽՍՀՄ-ում պատկանում է քաղաքի և գյուղի աշխատավորներին՝ հանձինս աշխատավորների պատգամավորների Խորհուրդների:

ՀՈԴՎԱԾ 4. ԽՍՀՄ-ի տնտեսական հիմքն են կազմում տնտեսության սոցիալիստական սխտեմը և արտադրության գործիքների ու միջոցների սոցիալիստական սեփականությունը, վորոնք հաստատվել են տնտեսության կապիտալիստական սխտեմի լիկվիդացիայի, արտադրության գործիքների ու միջոցների մասնավոր սեփականության վերացման և մարդու կողմից մարդու շահագործումը վոչնչացնելու հետևանքով:

ՀՈՒՎԱԾ 5. Սոցիալիստական սեփականությունը ԽՍՀՄ-ում ունի կամ պետական սեփականության ձև (համաժողովրդական ունեցվածք), կամ կոոպերատիվ-կոլտնտեսային սեփականության ձև (առանձին կոլտնտեսությունների սեփականություն, կոոպերատիվ միավորումների սեփականություն):

ՀՈՒՎԱԾ 6. Հողը, նրա ընդերքը, շրերը, անտառները, դործարանները, ֆաբրիկաները, հանքահորերը, հանքերը, յերկաթուղային, շրային ու ողային տրանսպորտը, բանկերը, կապի միջոցները, պետություն կազմակերպած խոշոր գյուղատնտեսական ձեռնարկությունները (խորհրդային կոլտնտեսությունները, մեքենատրակտորային կայանները և այլն), ինչպես նաև կոմունալ ձեռնարկությունները և բնակարանային հիմնական ֆոնդը քաղաքներում ու արդյունաբերական վայրերում, պետական սեփականություն, այսինքն՝ համաժողովրդական ունեցվածք են:

ՀՈՒՎԱԾ 7. Կոլտնտեսությունների ու կոոպերատիվ կազմակերպությունների հանրային ձեռնարկություններն իրենց կենդանի ու մեռյալ ինվենտարով, կոլտնտեսությունների և կոոպերատիվ կազմակերպությունների կողմից արտադրվող արտադրանքը, ինչպես նաև նրանց հանրային շինությունները, կազմում են կոլտնտեսությունների ու կոոպերատիվ կազմակերպությունների հանրային, սոցիալիստական սեփականությունը:

Ցուրաքանչյուր կոլտնտեսական տնտեսություն, բացի կոլտնտեսային հանրային տնտեսությունից ստացած հիմնական յեկամուտից, անձնական ոգտագործման համար ունի վոչ-մեծ տնամերձ հողամաս, և վորպես անձնական սեփականություն՝ ոժանդակ տնտեսություն տնամերձ հողամասում, բնակելի տուն, մթերատու անասուններ, թռչուններ և գյուղատնտեսական մանր ինվենտար՝ գյուղատնտեսական արտելի կանոնադրության համաձայն:

ՀՈՒՎԱԾ 8. Կոլտնտեսությունների գրաղեցրած հողն ամրացվում է նրանց՝ անվճար և անժամկետ ոգտագործելու համար, այսինքն՝ առհավետ:

ՀՈՒՎԱԾ 9. Տնտեսության սոցիալիստական սիստեմի հետ միասին, վորը հանդիսանում է տնտեսության տիրապետող ձևը ԽՍՀՄ-ում, որենքով թույլատրվում է մենատնտես գյուղացիների ու տնայնագործների մանր մասնավոր տնտեսություն, վորը հիմնրված է անձնական աշխատանքի վրա և բացառում է ուրիշի աշխատանքի շահագործումը:

ՀՈԴՎԱԾ 10. Քաղաքացիների անձնական սեփականության իրավունքը՝ նրանց աշխատանքային յեկամուտների ու խնայողությունների նկատմամբ, բնակելի տան և տնային ոժանդակ տնտեսության նկատմամբ, տնային տնտեսության և առորյա գործածության առարկաների նկատմամբ, անձնական սպառման ու հարմարության առարկաների նկատմամբ, ինչպես նաև քաղաքացիների անձնական սեփականության ժառանգման իրավունքը, պահպանվում են որենքով:

ՀՈԴՎԱԾ 11. ԽՍՀՄ-ի տնտեսական կյանքը վորողում և նրան ուղղությունն է տալիս պետական ժողովրդատնտեսական պլանը՝ հողուտ հանրային հարստության ավելացման, աշխատավորների նյութական ու կուլտուրական մակարդակի անշեղ բարձրացման, ԽՍՀՄ-ի անկախության ամրացման և նրա պաշտպանունակության ուժեղացման:

ՀՈԴՎԱԾ 12. ԽՍՀՄ-ում աշխատանքը յուրաքանչյուր աշխատանքի ընդունակ քաղաքացու պարտականությունն է և պատվի գործն է՝ համաձայն ռով չի աշխատում, նա չի ուտում՝ սկզբունքի: ԽՍՀՄ-ում իրականացվում է սոցիալիզմի սկզբունքը՝ յուրաքանչյուրից՝ ըստ նրա ընդունակության, յուրաքանչյուրին՝ ըստ նրա աշխատանքի:

Գ Լ Ո Ւ Խ II

ՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՌՈՒՅՎԱԾՔԸ

ՀՈԴՎԱԾ 13. Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միությունը միութենական պետությունն է, կազմված հետևյալ իրավահավասար Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների կամավոր միավորման հիմունքով:

Ռուսաստանի Խորհրդային Ֆեդերատիվ Սոցիալիստական Հանրապետության,

Ուկրաինական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության,

Բեյոուսական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետու-
թյան,

Ադրբեջանական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետու-
թյան,

Վրացական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության,
Հայկական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության,
Թուրքմենական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետու-
թյան,

Ուզբեկական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետու-
թյան,

Տաջիկական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության,
Ղաղախական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետու-
թյան,

Կիրգիզական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետու-
թյան:

ՀՈՒՎԱԾ 14. Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետություն-
ների Միության իրավասությանը, հանձինս նրա իշխանության
բարձրագույն մարմինների և պետական կառավարման մարմին-
ների, յենթակա յեն.

ա) Միությունը միջազգային հարաբերություններում ներկա-
յացնելը, այլ պետությունների հետ պայմանագրեր կնքելն ու
նրանց ռատիֆիկացիան.

բ) պատերազմի ու խաղաղության հարցերը.

գ) ԽՍՀՄ-ի կազմի մեջ նոր հանրապետություններ ընդունելը.

դ) ԽՍՀՄ-ի Սահմանադրության կատարման վերահսկողություն-
ներ և ԽՍՀՄ-ի Սահմանադրությանը՝ միութենական հանրապետու-
թյունների Սահմանադրությունների համապատասխանությունն
ապահովելը.

ե) միութենական հանրապետությունների միջև սահմանների
փոփոխությունների հաստատումը.

զ) միութենական հանրապետությունների կազմում նոր յերկրա-
մասեր և մարզեր, նույնպես և նոր ավտոնոմ հանրապետություն-
ներ կազմելու հաստատումը.

ը) ԽՍՀՄ-ի պաշտպանության կազմակերպումը և ԽՍՀՄ-ի բո-
լոր զինված ուժերի ղեկավարումը.

թ) արտաքին առևտուրը՝ պետական մենաշնորհի հիմունքով.

ժ) պետական անվտանգության պահպանությունը.

ի) ԽՍՀՄ-ի ժողովրդատնտեսական պլանների սահմանումը.

յ) ԽՍՀՄ-ի միասնական պետական բյուջեյի հաստատումը, ինչպես նաև միութենական, հանրապետական ու տեղական բյուջեները կազմելու համար ստացվող հարկերի և յեկամուտների հաստատումը.

ի) ընդհանուր-միութենական նշանակություն ունեցող բանկերի, արդյունաբերական ու զյուզատնտեսական հիմնարկների ու ձեռնարկությունների, ինչպես նաև առևտրական ձեռնարկությունների կառավարումը.

ձ) արանսպորտի ու կապի կառավարումը.

կ) դրամական ու վարկային սխտեմի ղեկավարումը.

հ) պետական ապահովարույթյան կազմակերպումը.

ձ) փոխառություններ կնքելն ու տալը.

ղ) հողդատագործման, ինչպես նաև ընդերքի, անտառների ու ջրերի ոգտագործման հիմնական սկզբունքների սահմանումը.

հ) լուսավորություն և առողջապահության բնագավառներում հիմնական սկզբունքների սահմանումը.

ձ) ժողովրդատնտեսական հաշվառման միասնական սխտեմի կազմակերպումը.

յ) աշխատանքի որենսդրության հիմունքների սահմանումը.

ն) դատարանակազմության և դատավարության որենսդրությունը. քրեական ու քաղաքացիական որենսդրությունը.

ը) միութենական քաղաքացիության վերաբերյալ որենսդրություն և նոտարերկրացիների իրավունքների վերաբերյալ որենսդրություն.

ո) ամենիստիայի մասին ընդհանուր-միութենական ակտերի հրատարակումը:

ՀՈԴՎԱԾ 15. Միութենական հանրապետությունների սուվերենիտետը սահմանափակված է միայն ԽՍՀՄ-ի Սահմանադրության 14-րդ հոդվածում մատնանշված շրջանակներով: Այդ շրջանակներից դուրս յուրաքանչյուր Միութենական հանրապետություն պետական իշխանությունն իրականացնում է ինքնուրույն կերպով, ԽՍՀՄ-ն պահպանում է միութենական հանրապետությունների սուվերեն իրավունքները:

ՀՈԴՎԱԾ 16. Յուրաքանչյուր Միութենական հանրապետություն ունի իր Սահմանադրությունը, վորը հաշիի յե առնում հանրապետության առանձնահատկությունները և կառուցված է ԽՍՀ Միության Սահմանադրությանը լիովին համապատասխան:

ՀՈԴՎԱԾ 17. Յուրաքանչյուր Միութենական հանրապետության իրավունք է վերապահվում ազատ կերպով դուրս գալու ԽՍՀՄ-ից:

ՀՈԴՎԱԾ 18. Միութենական հանրապետությունների տերիտորիան չի կարող փոփոխվել առանց նրանց համաձայնության:

ՀՈԴՎԱԾ 19. ԽՍՀՄ-ի որևէ քննիչը միատեսակ ուժ ունեն ըստ միութենական հանրապետությունների տերիտորիայում:

ՀՈԴՎԱԾ 20. Միութենական հանրապետության որևէ քի և ընդհանուր-միութենական որևէ քի միջև տարաձայնություն լինելու դեպքում գործում է ընդհանուր-միութենական որևէ քի:

ՀՈԴՎԱԾ 21. ԽՍՀՄ-ի քաղաքացիների համար սահմանվում է միասնական միութենական քաղաքացիություն:

Միութենական հանրապետության յուրաքանչյուր քաղաքացի հանդիսանում է ԽՍՀՄ-ի քաղաքացի:

ՀՈԴՎԱԾ 22. Ռուսաստանի Խորհրդային Ֆեդերատիվ Սոցիալիստական Հանրապետությունը բաղկացած է՝ Ադով-Սևծովի, Հեռավոր-Արևելյան, Արևմտյան Սիբիրի, Կրասնոյարսկի, Հյուսիսային Կովկասի յերկրամասերից. Վորոնեժի, Արևելյան Սիբիրի, Գորկու, Արևմտյան, Իվանովոյի, Կալինինի, Կիրովի, Կուլբիշևի, Կուրսկի, Լենինգրադի, Մոսկվայի, Ոմսկի, Որենբուրգի, Սարատովի, Սվերդլովսկի, Հյուսիսային, Ստալինգրադի, Չելյաբինսկի, Յարոսլավլի մարզերից. Թաթարական, Բաշկիրական, Դաղստանի, Բուրյաթ-Մոնղոլական, Կաբարդինո-Բալկարական, Կալմիկական, Կարելական, Կոմի, Դրիմի, Մարիական, Մորդովական, Մերձվոլգյան Գերմանացիների, Հյուսիսային Ոսեթական, Ուդմուրտական, Չեչենո-Ինգուշական, Չուվաշական, Յակուտական ավտոնոմ խորհրդային սոցիալիստական հանրապետություններից. Ալիգեյական, Հրեական, Կարաչայական, Ոյրոթական, Խակասական, Չերկեսական ավտոնոմ մարզերից:

ՀՈԴՎԱԾ 23. Ուկրաինական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունը բաղկացած է Վիննիցայի, Դնեպրոպետրովսկի, Դոնեցի, Կիևի, Ուեսսայի, Խարկովի, Չերնիգովի մարզերից և Մուրզավական Ավտոնոմ Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունից:

ՀՈԴՎԱԾ 24. Ադրբեջանական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության մեջ մտնում են՝ Նախիջևանի Ավտոնոմ Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունը և Լեռնային Դարաբադի ավտոնոմ մարզը:

ՀՈԴՎԱԾ 25. Վրացական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության մեջ մտնում են՝ Աբխազական ԱԽՍՀ, Աջարական ԱԽՍՀ, Հարավ-Ոսեթական ավտոնոմ մարզը:

ՀՈԴՎԱԾ 26. Ուղբեկական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության մեջ մտնում է Կարա-Կալպական ԱԽՍՀ:

ՀՈԴՎԱԾ 27. Տաջիկական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության մեջ մտնում է Լեռնային Բադախշանի ավտոնոմ մարզը:

ՀՈԴՎԱԾ 28. Ղազախական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությանը բաղկացած է Ակտյուբինսկի, Ալմա-Աթայի, Արեվելյան Ղազախստանի, Արևմտյան Ղազախստանի, Ղարաղանդայի, Կուստանայի, Հյուսիսային Ղազախստանի, Հարավային Ղազախստանի մարզերից:

ՀՈԴՎԱԾ 29. Հայկական ԽՍՀ, Բելուռուսական ԽՍՀ, Թուրքմենական ԽՍՀ և Կիրգիզական ԽՍՀ իրենց կազմում ավտոնոմ հանրապետություններ, ինչպես նաև յերկրամասեր ու մարզեր չունեն:

Գ Լ Ո Ւ Խ III

ԽՈՐՀՐԳԱՅԻՆ ՄՈՑԻԱԼԻՄՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ
ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

ՀՈԴՎԱԾ 30. ԽՍՀՄ-ի պետական իշխանության բարձրագույն մարմինը ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհուրդն է:

ՀՈԴՎԱԾ 31. ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհուրդն իրականացնում է Սահմանադրության 14-րդ հոդվածով Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միությանը վերապահված բոլոր իրավունքները, ինչ չափով վոր նրանք համաձայն Սահմանադրության չեն մտնում ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդին հաշվետու՝ ԽՍՀՄ-ի մարմիններին—ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի Նախագահ

նության, ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի և ԽՍՀ Միութեան Ժողովրդական Կոմիսարիատների իրավասութեան մեջ:

ՀՈԴՎԱՄ 32. ԽՍՀՄ-ի որենտդրական իշխանութիւնն իրականացնում է բացառապէս ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհուրդը:

ՀՈԴՎԱՄ 33. ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհուրդը բաղկացած է յերկու պալատից՝ Միութեան Խորհրդից և Ազգութիւնների խորհրդից:

ՀՈԴՎԱՄ 34. Միութեան Խորհուրդն ընտրում են ԽՍՀՄ-ի քաղաքացիներն ըստ ընտրական շրջանների՝ 300 հազար բնակչից մի պատգամավորի նորմայով:

ՀՈԴՎԱՄ 35. Ազգութիւնների Խորհուրդն ընտրում են ԽՍՀՄ-ի քաղաքացիներն ըստ միութենական և ավտոնոմ հանրապետութիւնների, ավտոնոմ մարզերի ու ազգային ուղղուների, հետևյալ նորմայով. 25-ական պատգամավոր յուրաքանչյուր միութենական հանրապետութիւնից, 11-ական պատգամավոր յուրաքանչյուր ավտոնոմ հանրապետութիւնից, 5-ական պատգամավոր յուրաքանչյուր ազգային ուղղուից, 1-ական պատգամավոր յուրաքանչյուր ազգային ուղղուից:

ՀՈԴՎԱՄ 36. ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհուրդն ընտրվում է չորս տարի ժամանակով:

ՀՈԴՎԱՄ 37. ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի յերկու պալատն ել՝ Միութեան Խորհուրդը և Ազգութիւնների Խորհուրդը, իրավասաւաբ են:

ՀՈԴՎԱՄ 38. Միութեան Խորհրդին և Ազգութիւնների Խորհրդին հավասար չափով պատկանում է որենտդրական նախաձեռնութիւն:

ՀՈԴՎԱՄ 39. Որենքը հաստատված է համարվում, յեթե նա ընդունված է ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի յերկու պալատների կողմից՝ յուրաքանչյուրի պարզ մեծամասնութեամբ:

ՀՈԴՎԱՄ 40. ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի ընդունած որենքները հրապարակվում են միութենական հանրապետութիւնների լեզուներով, ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի նախազանութեան նախագահի և քարտուղարի ստորագրութեամբ:

ՀՈԴՎԱՄ 41. Միութեան Խորհրդի և Ազգութիւնների Խորհրդի նստաշրջաններն սկսվում և ավարտվում են միաժամանակ:

ՀՈԴՎԱՄ 42. Միութեան Խորհուրդն ընտրում է Միութեան Խորհրդի նախագահ և նրան յերկու տեղակալ:

ՀՈՒՎԱԾ 43. Ազգութիւններէ Խորհուրդն ընտրում է Ազգութիւններէ Խորհրդի նախագահ և նրան յերկու տեղակալ:

ՀՈՒՎԱԾ 44. Միութեան Խորհրդի և Ազգութիւններէ Խորհրդի նախագահները ղեկավարում են համապատասխան պալատներէ նիստերը և տնօրինում են նրանց ներքին կարգը:

ՀՈՒՎԱԾ 45. ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի յերկու պալատներէ միացյալ նիստերը հերթով վարում են Միութեան Խորհրդի և Ազգութիւններէ Խորհրդի նախագահները:

ՀՈՒՎԱԾ 46. ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի նստաշրջանները հրավիրում է ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի Նախագահութիւնը տարեկան յերկու անգամ:

Վոչ-հերթական նստաշրջանները հրավիրում է ԽՍՀ Միութեան Գերագույն Խորհրդի Նախագահութիւնն իր հայեցողութեամբ կամ միութեանական հանրապետութիւններէ մեկէ պահանջով:

ՀՈՒՎԱԾ 47. Միութեան Խորհրդի և Ազգութիւններէ Խորհրդի միջև տարածայնութիւն ծագելու դեպքում, հարցը հանձնվում է լուծելու պարլամետային հիմունքներով կազմված համաձայնեցուցիչ հանձնաժողովին: Յեթե համաձայնեցուցիչ հանձնաժողովը համերաշխ վորոշման չի հանգում կամ յեթե նրա վորոշումը չի բավարարում պալատներէ մեկին, հարցը յերկրորդ անգամ քննվում է պալատներում: Յերկու պալատներէ համերաշխ վորոշման բացակայութեան դեպքում, ԽՍՀ Միութեան Գերագույն Խորհրդի Նախագահութիւնն արձակում է ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհուրդը և նշանակում է նոր ընտրութիւններ:

ՀՈՒՎԱԾ 48. ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհուրդը յերկու պալատներէ միացյալ նիստում ընտրում է ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի Նախագահութիւնն՝ բաղկացած ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի Նախագահութեան նախագահից, նրա տասնամեկ տեղակալներէ, Նախագահութեան քարտուղարից և Նախագահութեան 24 անդամից:

ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի Նախագահութիւնը հաշվետու յետ ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի առաջ իր ամբողջ գործունեութեան համար:

ՀՈՒՎԱԾ 49. ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի Նախագահութիւնը՝
ա) հրավիրում է ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի նստաշրջանները:
բ) մեկնաբանում է ԽՍՀՄ-ի գործող որոշումները, հրատարակում է հրամանագրեր:

գ) արձակում է ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհուրդը ԽՍՀՄ-ի Սահմանադրութեան 47-րդ հոդվածի հիման վրա և նշանակում է նոր ընտրութիւններ:

դ) կազմակերպում է համաժողովրդական հարցում (ռեֆերենդում) իր նախաձեռնութեամբ կամ միութենական հանրապետութիւններից մեկի պահանջով.

ե) վերացնում է ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական Կոմիսարներին Խորհրդի և միութենական հանրապետութիւնների Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդների վորտուկներն ու կարգադրութիւնները՝ որենքին անհամապատասխան լինելու դեպքում.

զ) ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդին նստաշրջանների միջև ընկած ժամանակաշրջանում պաշտոնից ազատում և նշանակում է ԽՍՀՄ-ի առանձին Ժողովրդական Կոմիսարներին՝ ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական Կոմիսարներին Խորհրդի նախագահի առաջադրմամբ, հետագայում ներկայացնելով ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդին ի հաստատութիւն.

ը) պարգևատրում է ԽՍՀՄ-ի շքանշաններով և տալիս է ԽՍՀՄ-ի պատվավոր կոչումներ.

թ) իրականացնում է ներման իրավունքը.

ժ) նշանակում և փոխում է ԽՍՀՄ-ի ղինված ուժերի բարձրագույն հրամանատարութիւնը.

ի) ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդին նստաշրջանների միջև ընկած ժամանակաշրջանում պատերազմի վիճակ է հայտարարում ԽՍՀՄ-ի վրա ռազմական հարձակում կատարվելու դեպքում, կամ այն դեպքում, յերբ անհրաժեշտ է կատարել ազդեցիկից փոխադրածարար պաշտպանվելու միջազգային պայմանագրային պարտավորութիւններ.

լ) հայտարարում է ընդհանուր և մասնակի զորահալաք.

խ) ռատիֆիկացիայի յե յենթարկում միջազգային պայմանագրերը.

ծ) նշանակում է ԽՍՀՄ-ի լիազոր ներկայացուցիչներ ոտարերկրյա պետութիւններում և հետ է կանչում նրանց.

կ) ընդունում է իրեն կից ակկրեդիտացիայի յենթարկված ոտարերկրյա պետութիւնների ղիվանագիտական ներկայացուցիչների հավատարմագրերն ու հետկանչման թղթերը:

ՀՈՒՎԱԾ 50. Միութեան Խորհուրդը և Ազգութիւնների Խորհուրդն ընտրում են մանդատային հանձնաժողովներ, վորոնք ստուգում են յուրաքանչյուր պալատի պատգամավորների լիազորութիւնները:

Մանդատային հանձնաժողովի առաջադրմամբ պալատները վորոշում են կամ ընդունել առանձին պատգամավորների լիազորութիւնները, կամ բեկանել նրանց ընտրութիւնները:

ՀՈԳՎԱԾ 51. ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհուրդը, յերբ անհրաժեշտ դանի, նշանակում է քննիչ ու վերստուգիչ հանձնաժողովներ ամեն մի հարցի վերաբերյալ:

Բոլոր հիմնարկներն ու պաշտոնատար անձերը պարտավոր են կատարել այդ հանձնաժողովների պահանջները և նրանց ներկայացնել անհրաժեշտ նյութերն ու փաստաթղթերը:

ՀՈԳՎԱԾ 52. ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի պատգամավորը չի կարող դատական պատասխանատվության կանչվել՝ կամ ձերբակալվել առանց ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի համաձայնության, իսկ այն ժամանակաշրջանում, յերբ ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի նստաշրջաններ չկան,—առանց ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի Նախագահության համաձայնության:

ՀՈԳՎԱԾ 53. ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի լիազորությունները լրանալուց հետո կամ ժամկետից առաջ նրա արձակվելու դեպքում, ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի Նախագահությունը պահպանում է իր լիազորությունները մինչև ԽՍՀՄ-ի նորընտիր Գերագույն Խորհրդի կողմից ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի նոր Նախագահություն կազմվելը:

ՀՈԳՎԱԾ 54. ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի լիազորությունները լրանալուց հետո կամ ժամկետից առաջ նրա արձակվելու դեպքում, ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի Նախագահությունը նշանակում է նոր ընտրություններ, ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի լիազորությունները լրանալուց կամ նրա արձակվելու օրից վաղ քան յերկու ամսվա ընթացքում:

ՀՈԳՎԱԾ 55. ԽՍՀՄ-ի նորընտիր Գերագույն Խորհուրդը հրավիրվում է ԽՍՀՄ-ի նախկին կազմի Գերագույն Խորհրդի Նախագահության կողմից, ամենաուշը ընտրություններից մի ամիս հետո:

ՀՈԳՎԱԾ 56. ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհուրդը յերկու պալատների միացյալ նիստում կազմում է ԽՍՀՄ-ի Կառավարություն— ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդ:

ՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ
ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒԾՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

ՀՈԴՎԱԾ 57. Միութենական հանրապետության պետական իշխանության բարձրագույն մարմինը Միութենական հանրապետության Գերագույն Խորհուրդն է:

ՀՈԴՎԱԾ 58. Միութենական հանրապետության Գերագույն Խորհուրդն ընտրում են հանրապետության քաղաքացիները՝ չորս տարի ժամանակով:

Ներկայացուցչության նորմաները սահմանվում են միութենական հանրապետությունների Սահմանադրություններով:

ՀՈԴՎԱԾ 59. Միութենական հանրապետության Գերագույն Խորհուրդը հանրապետության միակ որենսդիր մարմինն է:

ՀՈԴՎԱԾ 60. Միութենական հանրապետության Գերագույն Խորհուրդը՝

ա) ընդունում է հանրապետության Սահմանադրությունը և փոփոխություններ է մտցնում նրա մեջ՝ ԽՍՀՄ-ի Սահմանադրության 16-րդ հոդվածին համապատասխան:

բ) հաստատում է իր կազմի մեջ գտնվող ավտոնոմ հանրապետությունների Սահմանադրությունները և վերջում է նրանց տերիտորիայի սահմանները:

գ) հաստատում է հանրապետության ժողովրդատնտեսական պլանը և բյուջեն:

դ) ոգտվում է Միութենական հանրապետության դատական մարմինների կողմից դատապարտված քաղաքացիների ամնխտիայի և ներման իրավունքից:

ՀՈԴՎԱԾ 61. Միութենական հանրապետության Գերագույն Խորհուրդն ընտրում է Միութենական հանրապետության Գերագույն Խորհրդի նախագահություն և հետևյալ կազմով. Միութենա-

կան հանրապետության Գերագույն Խորհրդի Նախագահության նախագահ, նրա տեղակալներ, Նախագահության քարտուղար և Միութենական հանրապետության Գերագույն Խորհրդի Նախագահության անդամներ:

Միութենական հանրապետության Գերագույն Խորհրդի Նախագահության լիազորությունները վերջվում են Միութենական հանրապետության Սահմանադրությամբ:

ՀՈԴՎԱԾ 62. Նիստերը վարելու համար Միութենական հանրապետության Գերագույն Խորհուրդն ընտրում է իր նախագահին և նրա տեղակալներին:

ՀՈԴՎԱԾ 63. Միութենական հանրապետության Գերագույն Խորհուրդը կազմում է Միութենական հանրապետության Կառավարություն — Միութենական հանրապետության Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդ:

Գ Լ ՈՒ Խ Վ

ԽՈՐՀՐԻՒՑԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

ՀՈԴՎԱԾ 64. Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության պետական իշխանության բարձրագույն գործադիր ու կարգադրիչ մարմինը ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդն է:

ՀՈԴՎԱԾ 65. ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդը պատասխանատու չէ ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի առաջ և հաշվետու չէ նրան, իսկ Գերագույն Խորհրդի նստաշրջանների միջև ընկած ժամանակաշրջանում ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի Նախագահության առաջ, վերին հաշվետու չէ:

ՀՈԴՎԱԾ 66. ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդը գործող որենքների հիման վրա և ի կատարումն այդ որենքների՝ հրատարակում է վերոշույններ ու կարգադրություններ և ստուգում է նրանց կատարումը:

ՀՈՒՎԱԾ 67. ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի վորոշումների ու կարգադրությունների կատարումը պարտադիր է ԽՍՀՄ-ի ամբողջ տերիտորիայում:

ՀՈՒՎԱԾ 68. ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդը՝
ա) միավորում է ուղղություն է տալիս ԽՍՀՄ-ի ընդհանուր-միութենական ու միութենական-հանրապետական Ժողովրդական Կոմիսարիատների և իր գերատեսչությանը յենթակա տնտեսական ու կուլտուրական այլ հիմնարկների աշխատանքին.

բ) միջոցներ է ձեռք առնում Ժողովրդատնտեսական պլանը, պետական բյուջեն իրականացնելու և վարկային-գրամական սխտեմն ամրացնելու համար.

գ) միջոցներ է ձեռք առնում հասարակական կարգն ապահովելու, պետության շահերը պաշտպանելու և քաղաքացիների իրավունքները պահպանելու համար.

դ) իրականացնում է ընդհանուր ղեկավարություն ունեցող պետությունների հետ ունեցած հարաբերությունների ասպարեզում.

ե) սահմանում է իսկական ղինվորական ծառայության կոչվելու յենթակա քաղաքացիների յուրաքանչյուր տարվա կոտինգենտները, ղեկավարում է յերկրի ղինված ուժերի ընդհանուր շինարարությունը.

զ) անհրաժեշտության դեպքում կազմում է ԽՍՀ Միության Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդին կից տնտեսական, կուլտուրական ու պաշտպանության շինարարության դործերի հատուկ Կոմիտեներ և Գլխավոր Վարչություններ:

ՀՈՒՎԱԾ 69. ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդն իրավունք ունի կառավարման ու տնտեսության՝ ԽՍՀՄ-ի իրավասությանը վերապահված ճյուղերում կասեցնել Միութենական հանրապետությունների Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդների վորոշումներն ու կարգադրությունները և վերացնել ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական Կոմիսարների հրամաններն ու հրահանգները:

ՀՈՒՎԱԾ 70. ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդը կազմվում է ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի կողմից հետևյալ կազմով.

ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի նախագահ.

ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի նախագահի տեղակալներ.

ԽՍՀՄ-ի Պետական պլանային հանձնաժողովի նախագահ.
Խորհրդային վերահսկողության հանձնաժողովի նախագահ.
ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական Կոմիսարներ.

Մթերույթների կոմիտեյի նախագահ.
Արվեստների դործերի կոմիտեյի նախագահ.

Բարձրագույն դպրոցի գործերի կոմիտեյի նախագահ:

ՀՈԴՎԱՄ 71. ԽՍՀՄ-ի Կառավարութունը կամ ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական Կոմիսարը, վորոնց ուղղված ե ԽՍՀՄ-ի Գերագույն-Խորհրդի պատգամավորի հարցապնդումը, պարտավոր են ամենա-ուշը յերեք որվա ընթացքում գրավոր կամ բանավոր պատասխան-տալ համապատասխան պալատում:

ՀՈԴՎԱՄ 72. ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական Կոմիսարները ղեկավարում են պետական կառավարման այն ճյուղերը, վորոնք մտնում են ԽՍՀՄ-ի իրավասության մեջ:

ՀՈԴՎԱՄ 73. ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական Կոմիսարները համապատասխան Ժողովրդական Կոմիսարիատների իրավասության սահմաններում հրատարակում են հրամաններ ու հրահանգներ՝ գործող որենքների, ինչպես նաև ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի վորոշումների ու կարգադրութունների հիման վրա և ի կատարումն այդ որենքների, վորոշումների ու կարգադրութունների, և ստուգում են նրանց կատարումը:

ՀՈԴՎԱՄ 74. ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական Կոմիսարիատները լինում են կամ ընդհանուր-միութենական, կամ միութենական-հանրապետական:

ՀՈԴՎԱՄ 75. Ընդհանուր-միութենական Ժողովրդական Կոմիսարիատները պետական կառավարման իրենց հանձնարարված ճյուղը ԽՍՀՄ-ի ամբողջ տերիտորիայում ղեկավարում են կա՛մ անմիջականորեն, կա՛մ իրենց կողմից նշանակված մարմինների միջոցով:

ՀՈԴՎԱՄ 76. Միութենական-հանրապետական Ժողովրդական Կոմիսարիատները պետական կառավարման իրենց հանձնարարված ճյուղը ղեկավարում են, վորպես կանոն, միութենական հանրապետութունների նույնանուն Ժողովրդական Կոմիսարիատների միջոցով և անմիջականորեն կառավարում են միայն վորոշ սահմանափակ թվով ձեռնարկութուններ ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի նախագահության կողմից հաստատվող ցուցակով:

ՀՈԴՎԱՄ 77. Ընդհանուր-միութենական Ժողովրդական Կոմիսարիատների թվին են պատկանում հետևյալ Ժողովրդական Կոմիսարիատները.

A 2805

Պաշտպանութեան.
 Արտաքին գործերի.
 Արտաքին առևտրի.
 Հաղորդակցութեան ճանապարհների.
 Կապի.
 Զբային տրանսպորտի.
 Ծանր արդյունաբերութեան.
 Պաշտպանութեան արդյունաբերութեան:
 ՀՈԴՎԱԾ 78. Միութենական-հանրապետական Ժողովրդական
 Կոմիսարիատները թվին են պատկանում հետևյալ Ժողովրդական
 Կոմիսարիատները.
 Մենդի արդյունաբերութեան.
 Թեթև արդյունաբերութեան.
 Անտառային արդյունաբերութեան.
 Հողագործութեան.
 Հացահատիկային ու անասնաբուծական խորհանտեսություն-
 ների.
 Ֆինանսների.
 Ներքին առևտրի.
 Ներքին գործերի.
 Արդարադատութեան.
 Առողջապահութեան:

Գ Լ ՈՒ Խ VI

ՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ
 ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

ՀՈԴՎԱԾ 79. Միութենական հանրապետութեան պետական իշ-
 խանութեան բարձրագույն գործադիր և կարգադրիչ մարմինը Մի-
 ութենական հանրապետութեան Ժողովրդական Կոմիսարներին խոր-
 հուրդն է:

ՀՈՊԻԱԾ 80. Միութենական հանրապետության ժողովրդական Կոմիսարների Պորհուրդը պատասխանատու չե Միութենական հանրապետության Գերագույն Պորհրդի առաջ և հաշվետու չե նրան, իսկ Միութենական հանրապետության Գերագույն Պորհրդի նըստաշրջանները միջև ընկած ժամանակաշրջանում—Միութենական հանրապետության Գերագույն Պորհրդի նախագահության առաջ, վորին հաշվետու չե:

ՀՈՊԻԱԾ 81. Միութենական հանրապետության ժողովրդական Կոմիսարների Պորհուրդը հրատարակում և վորոշումներ ու կարգադրություններ՝ ԽՍՀՄ-ի ու Միութենական հանրապետության գործող որենքների, ԽՍՀՄ-ի ժողովրդական Կոմիսարների Պորհրդի վորոշումների ու կարգադրությունների հիման վրա և ի կատարումն այդ որենքների, վորոշումների ու կարգադրությունների, և ստուգում և նրանց կատարումը:

ՀՈՊԻԱԾ 82. Միութենական հանրապետության ժողովրդական Կոմիսարների Պորհուրդն իրավունք ունի կասեցնելու ավտոնոմ հանրապետությունների ժողովրդական Կոմիսարների Պորհուրդների վորոշումներն, ու կարգադրությունները և վերացնելու յերկրամասերի, մարզերի ու ավտոնոմ մարզերի աշխատավորների պատգամավորների Պորհուրդների գործադիր կոմիտեների վորոշումներն ու կարգադրությունները:

ՀՈՊԻԱԾ 83. Միութենական հանրապետության ժողովրդական Կոմիսարների Պորհուրդը կազմվում և Միութենական հանրապետության Գերագույն Պորհրդի կողմից հետևյալ կազմով.

Միութենական հանրապետության ժողովրդական Կոմիսարների Պորհրդի նախագահ.

Նախագահի տեղակալներ.

Պետական պլանային հանձնաժողովի նախագահ.

Ժողովրդական կոմիսարներ՝

Մննդի արդյունաբերության.

Թեթև արդյունաբերության.

Անտառային արդյունաբերության.

Հողագործության.

Հասցահատիկային ու անասնաբուծական խորհրդանստությունների.

Ֆինանսների.

Ներքին առևտրի.

Ներքին գործերի.

Արդարադատութեան.

Առողջապահութեան.

Լուսավորութեան.

Տեղական արդյունաբերութեան.

Կոմունալ տնտեսութեան.

Սոցիալական ապահովութեան.

Մթերութեան Կոմիտեի լիազոր.

Արվեստների գործերի Վարչութեան պետ.

Ընդհանուր-միութենական Ժողովրդական Կոմիսարիատների
լիազորներ:

ՀՈՒՎԱԾ 84. Միութենական հանրապետութեան Ժողովրդական Կոմիսարները ղեկավարում են պետական կառավարման այն ճյուղերը, վորոնք վերաբերում են Միութենական հանրապետութեան իրավասութեանը:

ՀՈՒՎԱԾ 85. Միութենական հանրապետութեան Ժողովրդական Կոմիսարները համապատասխան Ժողովրդական Կոմիսարիատների իրավասութեան սահմաններում հրատարակում են հրամաններ ու հրահանգներ՝ ԽՍՀՄ-ի և Միութենական հանրապետութեան որևէքների, ԽՍՀՄ-ի և Միութենական հանրապետութեան Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի վորոշումների ու կարգադրութեաններին, ԽՍՀՄ-ի միութենական-հանրապետական Ժողովրդական Կոմիսարիատներին հրամանների ու հրահանգների հիման վրա և ի կատարումն դրանց:

ՀՈՒՎԱԾ 86. Միութենական հանրապետութեան Ժողովրդական Կոմիսարիատները լինում են միութենական-հանրապետական կամ հանրապետական:

ՀՈՒՎԱԾ 87. Միութենական-հանրապետական Ժողովրդական Կոմիսարիատները ղեկավարում են պետական կառավարման իրենց հանձնարարված ճյուղը, յենթարկվելով ինչպես Միութենական հանրապետութեան Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդին, այնպես ել ԽՍՀՄ-ի համապատասխան միութենական-հանրապետական Ժողովրդական Կոմիսարիատին:

ՀՈՒՎԱԾ 88. Հանրապետական Ժողովրդական Կոմիսարիատները ղեկավարում են պետական կառավարման իրենց հանձնարարված ճյուղը, յենթարկվելով անմիջականորեն Միութենական հանրապետութեան Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդին:

ԱՎՏՈՆՈՄ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

ՀՈԴՎԱԾ 89. Ավտոնոմ հանրապետության պետական իշխանության բարձրագույն մարմինը ԱԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդն է:

ՀՈԴՎԱԾ 90. Ավտոնոմ հանրապետության Գերագույն Խորհուրդն ընտրում են հանրապետության քաղաքացիները չորս տարի ժամանակով, ներկայացուցչության այն նորմաներով, վոր սահմանվում են Ավտոնոմ հանրապետության Սահմանադրությամբ:

ՀՈԴՎԱԾ 91. Ավտոնոմ հանրապետության Գերագույն Խորհուրդն ԱԽՍՀ միակ որենսդիր մարմինն է:

ՀՈԴՎԱԾ 92. Յուրաքանչյուր Ավտոնոմ հանրապետություն ունի իր Սահմանադրությունը, վորը հաշվի յե առնում Ավտոնոմ հանրապետության առանձնահատկությունները և կառուցված է Միութենական հանրապետության Սահմանադրությանը լիովին համապատասխան:

ՀՈԴՎԱԾ 93. Ավտոնոմ հանրապետության Գերագույն Խորհուրդն ընտրում է Ավտոնոմ հանրապետության Գերագույն Խորհրդի նախագահություն և կազմում է Ավտոնոմ հանրապետության ժողովրդական Կոմիտարնների Խորհուրդը՝ համաձայն իր Սահմանադրության:

ՊԵՏԱԿԱՆ ԻՇԵԱՆՈՒԹԱՆ ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

ՀՈԴՎԱԾ 94. Յերկրամասերում, մարզերում, ավտոնոմ մարզերում, ուկրուզներում, շրջաններում, քաղաքներում, գյուղերում (ստանիցաներում, գյուղակներում, խուտորներում, դշլաղներում, աուլներում) պետական իշխանության մարմիններն աշխատավորների պատգամավորների խորհուրդներն են:

ՀՈԴՎԱԾ 95. Աշխատավորների պատգամավորների յերկրամասային, մարզային, ավտոնոմ մարզերի, ուկրուզային, շրջանային, քաղաքային, գյուղական (ստանիցաների, գյուղակների, խուտորների, դշլաղների, աուլների) խորհուրդներն ընտրում են համապատասխան յերկրամասի, մարզի, ավտոնոմ մարզի, ուկրուզի, շրջանի, քաղաքի, գյուղի աշխատավորները յերկու տարի ժամանակով:

ՀՈԴՎԱԾ 96. Աշխատավորների պատգամավորների խորհուրդներում ներկայացուցչության նորմաները վորոշվում են միութենական հանրապետությունների Սահմանադրություններով:

ՀՈԴՎԱԾ 97. Աշխատավորների պատգամավորների խորհուրդները ղեկավարում են կառավարման իրենց յենթակա մարմինների գործունեյությունը, ապահովում են պետական կարգի պահպանումը, որենքների կատարումը և քաղաքացիների իրավունքների պահպանումը, ղեկավարում են տեղական տնտեսական ու կուլտուրական շինարարությունը, սահմանում են տեղական բյուջեն:

ՀՈԴՎԱԾ 98. Աշխատավորների պատգամավորների խորհուրդները վորոշուհներ են ընդունում և կարգադրություններ են անում ԽՍՀՄ-ի և Միութենական հանրապետություն որենքներով իրենց տրված իրավունքների սահմաններում:

ՀՈԴՎԱԾ 99. Աշխատավորների պատգամավորների յերկրամասային, մարզային, ավտոնոմ մարզերի, ուկրուզային, շրջանային, քաղաքային ու գյուղական խորհուրդների գործադիր ու կարգա-

դրիչ մարմիններն են նրանց կողմից ընտրված գործադիր կոմիտեները՝ կազմված նախագահից, նրա տեղակալներից, քարտուղարից ու անդամներից:

ՀՈՒՎԱԾ 100. Փոքր ընակավայրերում աշխատավորների պատգամավորների դյուղական խորհուրդների գործադիր ու կարգադրիչ մարմինը, միութենական հանրապետությունների Սահմանադրություններին համապատասխան, նրանց կողմից ընտրվող նախագահը, տեղակալը և քարտուղարն են:

ՀՈՒՎԱԾ 101. Աշխատավորների պատգամավորների խորհուրդների գործադիր մարմիններն անմիջականորեն հաշվետու յեն ինչպես աշխատավորների պատգամավորների այն խորհրդի առաջ, վրն ընտրել և նրանց, այնպես ել աշխատավորների պատգամավորների վերադաս խորհրդի գործադիր մարմնի առաջ:

Գ Լ Ո Ւ Խ IX

ԴԱՏԱՐԱՆ ՅԵՎ ԴԱՏԱԽԱԶՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՈՒՎԱԾ 102. Արդարադատությունը ԽՍՀՄ-ում իրականացվում է ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Դատարանի, միութենական հանրապետությունների Գերագույն Դատարանների, յերկրամասային ու մարզային դատարանների, ավտոնոմ հանրապետությունների ու ավտոնոմ մարզերի դատարանների, ոկրուզային դատարանների, ԽՍՀՄ-ի Գերագույն խորհրդի վորոշմամբ ստեղծվող՝ ԽՍՀՄ-ի հատուկ դատարանների և ժողովրդական դատարանների միջոցով:

ՀՈՒՎԱԾ 103. Գործերի քննարկումը բոլոր դատարաններում կատարվում է ժողովրդական ատենակալների մասնակցությամբ, բացի որենքով հատկապես նախատեսված դեպքերից:

ՀՈՒՎԱԾ 104. ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Դատարանը բարձրագույն դատական մարմինն է հանդիսանում: ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Դատարանի վրա դրվում է ԽՍՀ Միության և միութենական հանրապետությունների բոլոր դատական մարմինների դատական գործունեյություն հսկողությունը:

ՀՈԴՎԱԾ 105. ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Դատարանը և ԽՍՀՄ-ի հասուկ դատարաններն ընտրվում են ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի կողմից հինգ տարի ժամանակով:

ՀՈԴՎԱԾ 106. Միութենական հանրապետությունների Գերագույն Դատարաններն ընտրվում են միութենական հանրապետությունների Գերագույն Խորհուրդների կողմից հինգ տարի ժամանակով:

ՀՈԴՎԱԾ 107. Ավտոնոմ հանրապետությունների Գերագույն Դատարաններն ընտրվում են ավտոնոմ հանրապետությունների Գերագույն Խորհուրդների կողմից հինգ տարի ժամանակով:

ՀՈԴՎԱԾ 108. Յերկրամասային ու մարդային դատարանները, ավտոնոմ մարզերի դատարանները, սկրուզային դատարաններն ընտրվում են աշխատավորների պատգամավորների յերկրամասային, մարդային կամ սկրուզային Խորհուրդների կողմից կամ ավտոնոմ մարզերի աշխատավորների պատգամավորների Խորհուրդների կողմից հինգ տարի ժամանակով:

ՀՈԴՎԱԾ 109. Ժողովրդական դատարաններն ընտրվում են շքրջանի քաղաքացիները ընդհանուր, ուղղակի և հավասար ընտրական իրավունքի հիման վրա զաղտնի քվեարկությամբ—յերեք տարի ժամանակով:

ՀՈԴՎԱԾ 110. Դատավարությունը կատարվում է միութենական կամ ավտոնոմ հանրապետության ձևով ավտոնոմ մարզի լեզվով, այդ լեզվին չտիրապետող անձերի համար ապահովելով լրակատար ծանոթացումը գործի նյութերին թարգմանի միջոցով, ինչպես նաև դատարանում մայրենի լեզվով հանդես գալու իրավունքը:

ՀՈԴՎԱԾ 111. Գործերի քննությունը ԽՍՀՄ-ի բոլոր դատարաններում, վորչափով որենքը բացառություններ չի նախատեսում, կատարվում է ղոնրաց, ապահովելով մեղադրյալի պաշտպանության իրավունքը:

ՀՈԴՎԱԾ 112. Դատավորներն անկախ են և միայն որենքին են յենթարկվում:

ՀՈԴՎԱԾ 113. Բոլոր ժողովրդական Կոմիսարիատների և նրանց գերատեսչությանը յենթակա հիմնարկների, ինչպես առանձին պատոնատար անձերի, նույնպես և ԽՍՀՄ-ի քաղաքացիների կողմից որենքները ճշգրիտ կերպով կատարելու բարձրագույն հսկողությունը դրվում է ԽՍՀՄ-ի Դատախազի վրա:

ՀՈԴՎԱԾ 114. ԽՍՀՄ-ի Դատախազը նշանակվում է ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի կողմից յոթ տարի ժամանակով:

ՀՈՒՎԱԾ 115. Հանրապետական, յերկրամասային, մարզային դատախազները, ինչպես նաև ավտոնոմ հանրապետությունների ու ավտոնոմ մարզերի դատախազները, նշանակվում են ԽՍՀՄ-ի Դատախազի կողմից հինգ տարի ժամանակով:

ՀՈՒՎԱԾ 116. Ոկրուզային, շրջանային և քաղաքային դատախազները նշանակվում են միութենական հանրապետությունների դատախազների կողմից՝ ԽՍՀ Միության Դատախազի հաստատմամբ, հինգ տարի ժամանակով:

ՀՈՒՎԱԾ 117. Դատախազության մարմիններն իրենց ֆունկցիաներն իրականացնում են անկախ տեղական վորեե մարմնից, յենթարկվելով միայն ԽՍՀՄ-ի Դատախազին:

Գ Լ Ո Ւ Խ X

ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐՆ ՈՒ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ՀՈՒՎԱԾ 118. ԽՍՀՄ-ի քաղաքացիներն ունեն աշխատանքի իրավունք, այսինքն՝ ապահովված աշխատանք ստանալու իրավունք, նրանց աշխատանքը վարձատրելով նրա քանակի ու վորակի համապատասխան:

Աշխատանքի իրավունքն ապահովվում է ժողովրդական տնտեսության սոցիալիստական կազմակերպմամբ, խորհրդային հասարակության արտադրողական ուժերի անշեղ աճմամբ, տրնտեսական ճգնաժամերի հնարավորության վերացմամբ և գործազրկության լիկվիդացիայով:

ՀՈՒՎԱԾ 119. ԽՍՀՄ-ի քաղաքացիներն ունեն հանգստի իրավունք:

Հանգստի իրավունքն ապահովվում է բանվորների ճնշող մեծամասնության համար աշխատանքային որը կրճատելով-հասցնելով 7 ժամի, բանվորների ու ծառայողների համար սահմանելով տարեկան արձակուրդ, վորի ընթացքում պահպանվում է նրանց աշխա-

տավարձը, աշխատավորներին սպասարկելու համար սանատորիաների, հանգստյան տների, ահուժմբների լայն ցանց տրամադրելով:

ՀՈԴՎԱԾ 120. ԽՍՀՄ-ի քաղաքացիները նյութական ապահովության իրավունք ունեն ծերության, ինչպես նաև հիվանդության և աշխատունակությունը կորցնելու դեպքում:

Այդ իրավունքն ապահովվում է բանվորների ու ծառայողների համար պետության հաշվին կատարվող սոցիալական ապահովագրության լայն ծավալմամբ, աշխատավորներին ձրի բժշկական ոգնություն ցույց տալով, աշխատավորներին ողտազբծման համար կուրորտների լայն ցանց տրամադրելով:

ՀՈԴՎԱԾ 121. ԽՍՀՄ-ի քաղաքացիներն ունեն կրթության իրավունք:

Այդ իրավունքն ապահովվում է ընդհանուր-պարտադիր տարրական կրթությամբ, ձրի կրթությամբ՝ ներառյալ բարձրագույն կրթությունը, բարձրագույն դպրոցում սովորողների ճնշող մեծամասնությանը տրվող պետական թոշակների սիստեմով, դպրոցներում մայրենի լեզվով ուսուցանելով, գործարաններում, խորհրդատեսություններում, մեքենատրակտորային կայաններում ու կուլտեսեսություններում աշխատավորների համար ձրի արտադրական, տեխնիկական ու ազրոնտմիական ուսուցում կազմակերպելով:

ՀՈԴՎԱԾ 122. Կնոջը ԽՍՀՄ-ում տղամարդուն հավասար իրավունքներ են տրվում տնտեսական, պետական, կուլտուրական ու հասարակական-քաղաքական կյանքի բոլոր բնադավառներում:

Կանանց այդ իրավունքների իրականացման հնարավորությունն ապահովվում է կնոջը տղամարդուն հավասար իրավունք տալով աշխատանքի, աշխատանքի վարձատրության, հանգստի, սոցիալական ապահովագրության ու կրթության ասպարեղում, մոր ու մանկան շահերի պետական պահպանությամբ, կնոջը հղիության ժամանակ արձակուրդ տալով՝ պահպանելով աշխատավարձը, ծննդատների, մանկամսուրների ու մանկապարտեզների լայն ցանցով:

ՀՈԴՎԱԾ 123. ԽՍՀՄ-ի քաղաքացիներին իրավահավասարությունը տնտեսական, պետական, կուլտուրական ու հասարակական-քաղաքական կյանքի բոլոր բնադավառներում, անկախ նրանց ազգությունից ու ռասայից, հանդիսանում է անխախտ որինք:

Իրավունքների վորեիցե ուղղակի կամ անուղղակի սահմանափակումը, կամ ընդհակառակը, ռասայական ու ազգային պատկանելությունից յեխելով՝ քաղաքացիների համար ուղղակի կամ ան-

ուղղակի առավելութուններ սահմանելը, ինչպես նաև ռասայական ու ազգային բացառիկության կամ ատելության ու արհամարհանքի ամեն տեսակ քարոզ—պատմվում են որենքով:

ՀՈՒՎԱԾ 124. Քաղաքացիների համար խղճի ազատութուն ապահովելու նպատակով, յեկեղեցին ԽՍՀ Միության մեջ բաժանված է պետութունից և դպրոցը՝ յեկեղեցուց: Կրոնական պաշտամունքների կատարման ազատութունը և հակակրոնական պրոպագանդայի ազատութունը ճանաչվում է բոլոր քաղաքացիների համար:

ՀՈՒՎԱԾ 125. Աշխատավորների շահերին համապատասխան և սոցիալիստական կարգերն ամրացնելու նպատակով, ԽՍՀՄ-ի քաղաքացիների համար որենքով ապահովվում է.

ա) խոսքի ազատութուն,

բ) մամուլի ազատութուն,

գ) ժողովների ու միտինգների ազատութուն,

դ) փողոցային յերթերի ու ցույցերի ազատութուն:

Քաղաքացիների այդ իրավունքներն ապահովվում են՝ աշխատավորներին և նրանց կազմակերպութուններին տրամադրելով տպարաններ, թղթի պաշարներ, հասարակական շենքեր, փողոցներ, կապի միջոցներ և աշխատավորների այդ իրավունքներն իրականացնելու համար անհրաժեշտ այլ նյութական պայմաններ:

ՀՈՒՎԱԾ 126. Աշխատավորների շահերին համապատասխան և ժողովրդական մասսաների կազմակերպական ինքնազործունեյութունն ու քաղաքական ակտիվութունը զարգացնելու նպատակով ապահովվում է ԽՍՀՄ-ի քաղաքացիների իրավունքը՝ միավորվելու հասարակական կազմակերպութունների մեջ՝ արհեստակցական միություններ, կոոպերատիվ միավորումներ, յերիտասարդության կազմակերպութուններ, սպորտային և պաշտպանողական կազմակերպութուններ, կուլտուրական, տեխնիկական ու գիտական ընկերութուններ, իսկ բանվոր դասակարգի շարքերից ու աշխատավորների մյուս խավերից ամենից ակտիվ ակտիվ ու գիտակից քաղաքացիները համախմբվում են Համամիութենական կոմունիստական (բոլշևիկների) կուսակցության մեջ, վորն աշխատավորների առաջավոր ջոկատն է՝ սոցիալիստական հասարակարգն ամրացնելու ու զարգացնելու համար նրանց մղած պայքարում և աշխատավորների բոլոր, ինչպես հասարակական, այնպես և պետական կազմակերպութունների ղեկավար կորիզն է ներկայացնում:

ՀՈՒՎԱԾ 127. ԽՍՀՄ-ի քաղաքացիների համար ապահովվում է անձի անձեռնմխելիութուն: Վոչ վոք չի կարող ձեռքարկալիել այլ կերպ, քան դատարանի վորոշմամբ կամ դատախազի սանկցիայով:

ՀՈՒՎԱԾ 128. Քաղաքացիների բնակարանի անձեռնմխելիութունն ու նամակագրութան գաղտնիութունը պահպանվում են որենքով:

ՀՈՒՎԱԾ 129. ԽՍՀՄ-ն ապաստանի իրավունք է վերապահում ոտարերկրյա քաղաքացիներին, վորոնք հետապնդվում են աշխատավորների շահերը պաշտպանելու, կամ դիտական դործունեյության, կամ ազգային-ազատագրական պայքարի համար:

ՀՈՒՎԱԾ 130. ԽՍՀՄ-ի յուրաքանչյուր քաղաքացի պարտավոր է պահպանել Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետութունների Միության Սահմանադրութունը, կատարել որենքները, աշխատանքի կարգապահութուն պահպանել, ազնվորեն վերաբերվել դեպի հասարակական պարտքը, հարգել սոցիալիստական համակեցության կանոնները:

ՀՈՒՎԱԾ 131. ԽՍՀՄ-ի յուրաքանչյուր քաղաքացի պարտավոր է պահպանել ու ամրացնել հանրային, սոցիալիստական սեփականութունը, վորպես խորհրդային կարգերի սրբազան ու անձեռնմխելի հիմք, վորպես հայրենիքի հարստության ու հզորության ազրյուր, վորպես բոլոր աշխատավորների ունեվոր ու կուլտուրական կյանքի ազրյուր:

Հանրային, սոցիալիստական սեփականության դեմ վոտնձգութուն անող անձերը ժողովրդի թշնամիներ են:

ՀՈՒՎԱԾ 132. Ընդհանուր զինվորական պարտականութունն որենք է հանդիսանում:

Զինվորական ծառայութունը Բանվորա-Գյուղացիական Կարմիր Բանակում ԽՍՀՄ-ի քաղաքացիների պատվավոր պարտականութունն է:

ՀՈՒՎԱԾ 133. Հայրենիքի պաշտպանութունը ԽՍՀՄ-ի յուրաքանչյուր քաղաքացու սրբազան պարտքն է: Հայրենիքին դավաճանելը—յերզումը խախտելը, թշնամու կողմն անցնելը, պետության ռազմական հզորությանը վնաս հասցնելը, լրտեսութունը—պատըժվում են որենքի ամբողջ խստությամբ, վորպես ամենածանր չարագործութուն:

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՍԻՍՏԵՄԸ

ՀՈԴԻԱԾ 134. Աշխատավորների պատգամավորների բոլոր Խորհուրդներին— ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի, միութենական հանրապետությունների Գերագույն Խորհուրդների, աշխատավորների պատգամավորների յերկրամասային ու մարզային Խորհուրդների, ավտոնոմ հանրապետությունների Գերագույն Խորհուրդների, ավտոնոմ մարզերի աշխատավորների պատգամավորների Խորհուրդների, աշխատավորների պատգամավորների ոկրուգային, շրջանային, քաղաքային ու գյուղական (ստանիցայի, գյուղակի, խուտորի, զլազի, աուլի) Խորհուրդներին— պատգամավորների ընտրությունները կատարում են ընտրողներն ընդհանուր, հավասար և ուղղակի ընտրական իրավունքի հիման վրա, գաղտնի քվեարկությամբ:

ՀՈԴԻԱԾ 135. Պատգամավորների ընտրություններն ընդհանուր են. ԽՍՀՄ-ի բոլոր քաղաքացիները, վորոնք 18 տարեկան են, անկախ ռասայական ու ազգային պատկանելությունից, դավանանքից, կրթական ցենզից, նստակեցությունից, սոցիալական ծագումից, գույքային դրուժյունից և անցյալ գործունեությունից, իրավունք ունեն մասնակցելու պատգամավորների ընտրություններին և ընտրվելու, բացի խելագարներից և այն անձերից, վորոնք դատարանի կողմից դատապարտված են ընտրական իրավունքների զրկումով:

ՀՈԴԻԱԾ 136. Պատգամավորների ընտրությունները հավասար են. յուրաքանչյուր քաղաքացի ունի մեկ ձայն, բոլոր քաղաքացիներն ընտրություններին մասնակցում են հավասար հիմունքներով:

ՀՈԴԻԱԾ 137. Կանայք ընտրելու և ընտրվելու իրավունքից ոգտվում են աղամարդկանց հետ հավասարապես:

ՀՈՒՎԱԾ 138. Կարմիր Բանակի շարքերում գտնվող քաղաքացիներն ընտրելու և ընտրվելու իրավունքից ողտվում են բոլոր քաղաքացիների հետ հավասարապես:

ՀՈՒՎԱԾ 139. Պատգամավորների ընտրություններն ուղղակի յեն. աշխատավորների պատգամավորները բոլոր Խորհուրդների ընտրությունները, սկսած աշխատավորների պատգամավորների գյուղական ու քաղաքային Խորհրդից մինչև ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհուրդը, քաղաքացիները կատարում են անմիջականորեն ուղղակի ընտրությունների միջոցով:

ՀՈՒՎԱԾ 140. Պատգամավորների ընտրության ժամանակ քվեարկությունը գաղանի յե:

ՀՈՒՎԱԾ 141. Ընտրությունների ժամանակ թեկնածուներն առաջադրվում են ըստ ընտրական շրջանների:

Թեկնածուներ առաջադրելու իրավունքն ապահովվում է աշխատավորների հասարակական կազմակերպությունների ու ընկերությունների՝ կոմունիստական կուսակցական կազմակերպությունների, արհեստակցական միությունների, կոոպերատիվների, յերկտասարգության կազմակերպությունների, կուլտուրական ընկերությունների համար:

ՀՈՒՎԱԾ 142. Յուրաքանչյուր պատգամավոր պարտավոր է ընտրողներին առջ հաշիվ տալ իր աշխատանքի և աշխատավորների պատգամավորների Խորհրդի աշխատանքի մասին և կարող է ամեն ժամանակ հետ կանչվել ընտրողների մեծամասնության վորոշմամբ, որենքով սահմանված կարգով:

Գ Լ Ո Ւ Խ XII

ԳՆՐԱԸ, ԴՐՈՇԱԿԸ, ՄԱՅՐԱՓԱՂԱՔԸ

ՀՈՒՎԱԾ 143. Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության պետական գերբը բաղկացած է մանգաղից ու մուրճից՝ յերկրագնդի վրա, վորը պատկերված է արեգակի ճա-

ուագայթների մեջ ու շրջանակված հասկերով և կրում և միութեանական հանրապետութիւնների լեզուներով գրված «Պրոլետարները բոլոր յերկրների, միացե՛ք» մականգրութիւնը: Գերբի վերեւում կա հնգաթև աստղ:

ՀՈԴՎԱԾ 144. Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետութիւնների Միութեան պետական զրոշակը բաղկացած է կարմիր կտորից, վրի վերին անկյունում՝ կոթի մոտ նկարված են վոսկեհուռ մանգաղ ու մուրճ և նրանց վերևում հնգաթև կարմիր աստղ՝ շրջանակված վոսկեհուռ յերիզով: Լայնութեան և յերկարութեան հարաբերութիւնն է՝ 1:2:

ՀՈԴՎԱԾ 145. Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետութիւնների Միութեան մայրաքաղաքը Մոսկվա քաղաքն է:

Գ Լ Ո Ւ Խ XIII

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՓՈՓՈԽԵՂՈՒ ԿԱՐԳԸ

ՀՈԴՎԱԾ 146. ԽՍՀՄ-ի Սահմանադրութեան փոխոխումը կատարվում է միայն ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի վորոշմամբ՝ ընդունված նրա պալատներից յուրաքանչյուրի ձայների առնվազն յերկու յերրորդի մեծամասնութեամբ:

Մոսկվա, Կրեմլ,
1936 թ. դեկտեմբերի 5

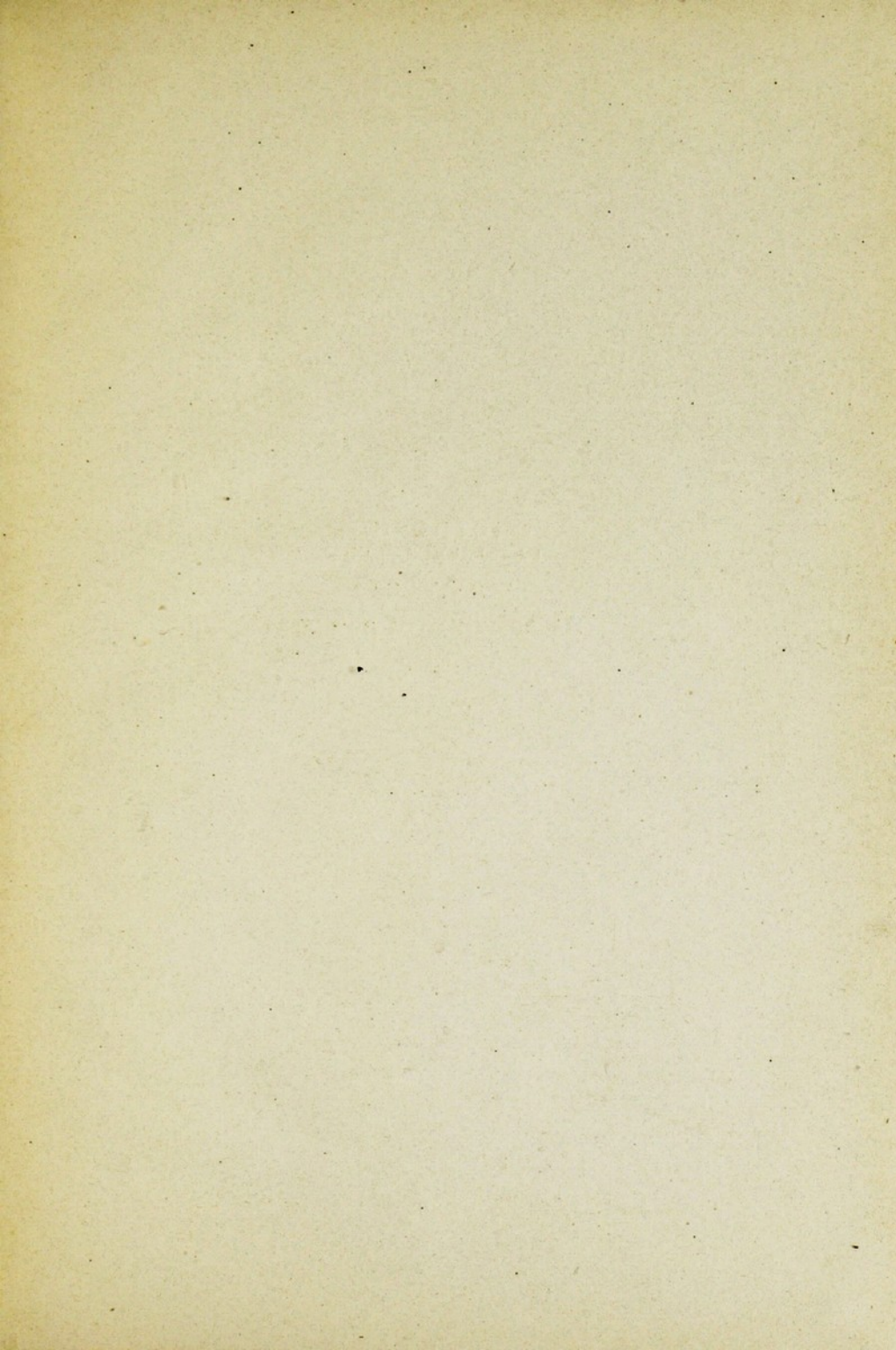
Ա. 1937
№ 242
ԿՄԻՏԵ. Ա.

ОГИЗ
ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО
ИЗОБРАЗИТЕЛЬНЫХ ИСКУССТВ

Под наблюдением Сафарянца
Оформление художника Б. Б. Титова.
Технический редактор М. П. Спирюшков.

Уполн. Главлита № Б-23811. Изогиза № 8927.
Ст. формат 73×104 см. Объем 2 п. л. Тираж 1.000
Сдано в набор 26/IV-37 г. Подписано к печ. 2/VII-37 г.

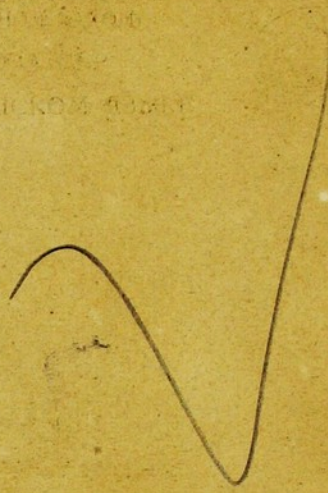
15-я типография треста «Полиграфкнига», Москва,
М. Дмитровка 18. Заказ № 598.

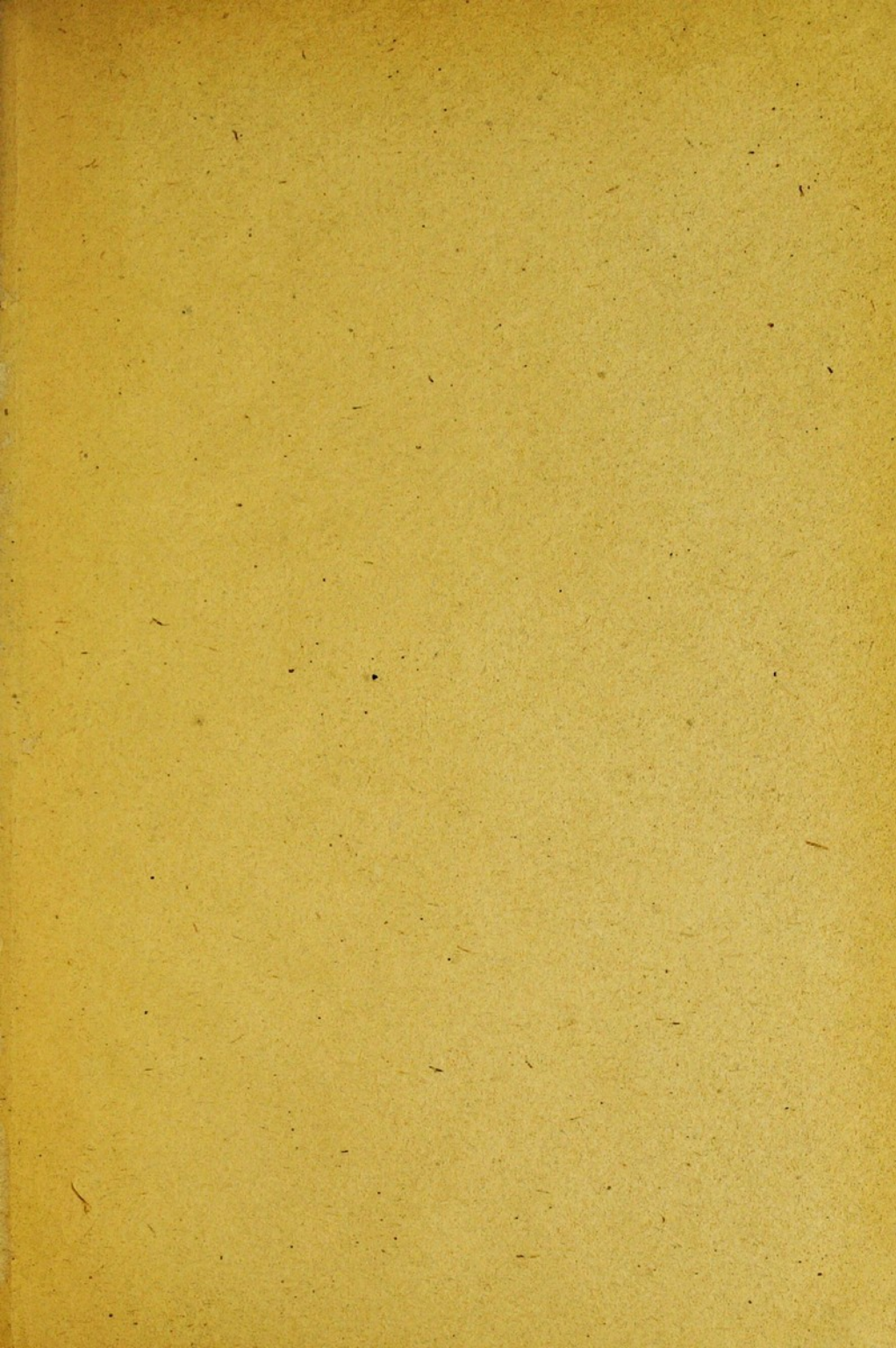
M 12078

	Apr
	4-76

THE UNIVERSITY OF
MICHIGAN LIBRARY
ANN ARBOR, MICHIGAN

1

ՀԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԳԻՒՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

FL0067987

ЦЕНА

{12к}

№ 111
2805

